

ROZPRZESTRZENIĆ (7) *vb pf*

rof- (5), roz- (2).

o oraz oba e jasne.

inf rozprzeźtrzenić (1). $\diamond$ *praet* 2 *sg m* rozprzeźtrzeniłeś (1). *f* rozprzeźtrzeniłaś (1). $\diamond$ 3 *sg m* rozprzeźtrzenił (1). *f* rozprzeźtrzeniła (1). *n* rozprzeźtrzeniło (1). $\diamond$ 3 *pl subst* rozprzeźtrzeniły (1). $\diamond$ [*imp* 2 *sg* rozprzeźtrzeń. $\diamond$ *con* 3 *sg m* by rozprzeźtrzenił. $\diamond$ *part praet act* rozprzeźtrzeniwszy.]

Sł stp, Cn brak, Linde XVII – XVIII w.; poza tym XVI w. (jeden z niżej notowanych przykładów) w cytacie s.v. rozpuścić.

1. Powiększyć pod względem przestrzeni, rozszerzyć; *dilatare Vulg, PolAnt; amplificare Vulg [co] (6)*: SYmon Oniáífow fyn/ káplán wielki [...]. Kthory przemogł rozprzeźtrzenić miáfto *Leop Eccli* 50/5; [Chceź fwe obłudne ferce vczinić podobne ferce prostemu/ a wiernemu Abraamowemu/ gdis śnac podobnieiźzi [...] onemu/ ktori gummo [!] fwe rozprzeźtrzenić chciał. *ErazmNow* 108v; A Boleśław [...] kościoł Krákwolki ktori był bárzo ćiáśny rośprzeźtrzenił/ y do niego dwie wieży przymurował *BielKron* 1597 107].

rozprzeźtrzenić komu [zawsze: „sobie”] (1): Zony ich [*Plinosa i Solopita*] [...] wzięły ná fię zbroię mężow/ Luki śzábłę/ bronily onego kráiu thák dobrze iż tám śobie rośprzeźtrzeniły y záłożyły kroleństwo *BielKron* 297; [*WujPosN* 1584 II 18; na tym wiązaniu nad ziemią wypuścił balki także pół łokciem w ulicę chcąc izbę sobie jakoby na krokstajnach rozprzeźtrzenić. *OpisyPozn* 1593 nr 20].

Zwroty: [»drogę rozprzeźtrzenić«: Tam droga wąska, którąchmy wymierzyli i rozprzeźtrzenić kazali *LustrDróg* 28, 22.]

»rozprzeźtrzenić granice ([czyje]« = *dilatate fines PolAnt [szyk zmienny] (1)*: [Szymon] Rozprzeźtrzenił gránice narodu śwego y był śprawcą ziemię. *BibRadz* 1.*Mach* 14/6; [*WujPosN* 1584 II 18 (*Linde s.v. rozpuścić*)].

[»co naszerzej rozprzeźtrzenić«: Gdyby docześny Krol ktoremu śláhcicowi dał ten Przywiley/ że ile ziemię zá ieden dzień pługię śobie okreśić może to wśzyftko iego będzie: zda mi fię żeby ten onego dnia nie zápał/ ále wśtawłzy co naránieny/ [...] śtárałby fię áby co naśzerzey gránice śobie rośpuścił y rośprzeźtrzenił. *WujPosN* 1584 II 18 (*Linde s.v. rozpuścić*).]

»państwo rozprzeźtrzenić« (1): [*Dydo*] ták fię tám rządziła/ Ze w rychle ono pańftwo záś rośprzeźtrzeniła. *PudłDydo* A2v.

[*Szereg*: »rozpuścić i rozprzeźtrzenić«: *WujPosN* 1584 II 18 *cf* »co naszerzej rozprzeźtrzenić«.]

Przen (3) : Ná wyfokiey y wyniefioneý gorze pośtawilás łóże twoie [...]. Y zá drzwiami/ y zá podwoiem/ położyłás pámiątkę twoię/ boś fię wedle mnie odkryła/ y przypuściłás cudzołożniká/ rośprzeźtrzeniłás łóże twoie *Leop Is* 57/8; Przetoć rośprzeźtrzeniło piekło duźę fwoię [*Vulg Is* 5/14]/ y otworzyło páłzcżkę beze wźzego końca *WerGość* 213; [Rozprzeźtrzeniłeś kroki moje podemną [*Dilatasti gressus meos subtus me; cf Biblia, Poznań* 1975: Rozszerzyłeś ścieżkę dla mych kroków]: á niezemdlály śtopy moje. *Leop Ps* 17/37; Rozprzeźtrzeń mieýfće namiotu twégo/ á śkóry przybytków twych rozściągni [...]. Bo ná práwo y ná lewo przebiełz fię/ á naśienię twoie odźiedziczy narody/ y w miáftách śpuśtośzonych mieśzkác będzie. *WujBib Is* 54/2].

Zwrot: »rozprzeŝtrzenić [komu] drogę« (1): Roŝprzeŝtrzenięŝmi [!] drogę ná ktorey moge bezpiecznego chodzenia vżywać [Ps 17/37] *RejPs* 25v.

a. [O otworach [czym]: Bo iŝ leczenia káŝdęy fiŝtuły inŝzëy drógi niémáŝz, iedno czeluŝć álbo dŝiurkę iëy ná wiërzchu ieŝli iest máła [...] bŝowá miëkłą, korzeniëm gentiani [...] álbo którym inŝzym roŝprzeŝtrzeniŝszy, callum á otwárdzenie ono ŝtrón áŝ do gruntu [...] zmiëkczyc *OczkoPrzymiot* 383.]

2. [Rozmieŝcić luŝniej, ustawić dalej jedno od drugiego (o zgrupowaniu):

W przeciwŝtawieniu: »rozprzeŝtrzenić ... ŝcieŝnić (a. cieŝniej)«: Tedy iáko [oboŝny] obaczy potrzebę/ ieŝli rozprzeŝtrzenić/ czyli ŝcyefnić/ thedy muŝi wieŝć oŝtátek wozow inná kolleią iáko obaczy/ iŝby ŝye oboz dobrze závárl/ ma wŝiáć inná drogę/ ieŝli trzebá rozprzeŝtrzenić/ thedy dáley wozy rozwieŝć/ ieŝli trzebá cieŝniey/ thedy bliŝzå koley wŝiáć *TarnConsil* i2v.]

Synonimy: **1.** rozŝzerzyc; **a.** rozciaŝnić.

Formacje wŝpólrdenne cf PRZESTRZENIĆ (Errata).

Cf **ROZPRZESTRZENIENIE, ROZPRZESTRZENION**